

# Gårdklokken

af Niels Søndergaard

*Studehandelen drejede sig ikke kun om kreaturer. Det var også en handelsforbindelse, der bragte andre varer og skabte venskabelige bånd.*

I årene omkring 1900 eksporterede min bedstefar, heste- og kreaturhandler Niels Søndergaard i Helligsø, mange kreaturer, mest stude, til Tyskland. Det foregik på den måde, at han kørte rundt i Thy og købte dem op, og en bestemt dato skulle de leveres på Ydby kro. De blev så sendt med jernbane til Hamborg, hvor kreaturkommissionær Johannes Jacobs sørgede for videresalg og så afregnede med bedstefar. Men et par gange om året, eller mere, var Niels Søndergaard selv med, nok mest for at følge prisudviklingen, men også for at købe ting med hjem til gården og beboelsen.

En af de gange han var i Hamborg, havde han bestemt, at han ville have en ny, større gårdklokke. Det var en meget vigtig ting på de større gårde dengang, hvor der blev ringet med klokken før de tre hovedmåltider: kl. 6 morgenmad, kl. 12 middagsmad og kl. 18 aftensmad. Det var forkarlen, som havde opgaven med at ringe, og det skulle være præcist. Jeg mindes endnu, at min far bortviste en karl, som ikke kunne passe tiden – det var i trediveerne.

I 1929 overtog min far og mor »Gadegaard«, og skikken med at ringe med klokken fortsatte uændret, men så i et af de sidste krigsår skete katastrofen – klokken faldt ned og revnede – den havde nu været brugt i over fyrretyve år, og ingen havde holdt øje med, at ophænget var slidt op. Mor var meget ulykkelig over det skete, og far var ikke mindre; han havde før sit giftermål med mor arbejdet på større gårde og været vant til det med klokken.

Men hvad gør vi nu? – Kørehesten blev spændt for den lette fjedervogn, datidens »varevogn«, og så kørte far til Hurup Jernstøberi, de måtte da kunne svejse den! Men nej – den ville aldrig få den fine klang tilbage,



*Ægteparret Jacobs ved køkkentrappen i haven.*

Familie, Søndergaard, Gadegaard!

Mine Kone og jeg og Løn sende  
højtellig Deeltagelse til Deres Sorg!

Jeg selv har søgt at være været hos Begravelsen, men jeg kan ikke Reise so  
let som i gammel Dage.

Altona 13/3 29.

Deres hengiven

Johannes Jacobs

som sådan en malmklokke har, men de kunne støbe den om, hvilket ville kræve tilsætning af ca. 10 kg malm, for at klokken kunne få den samme størrelse, som den havde. Støbeformen skulle jo laves efter den gamle klokke, som er 32 cm høj og har en diameter på 35 cm. 10 kg malm havde de ikke på støberiet og kunne heller ikke skaffe dem, – så hvad gør vi nu? Far vidste, at vi havde to store lysestager af malm, som stod i havestuen. Mor havde arvet disse stager efter sine forældre, men om hun kunne afse dem, var far ikke klar over. Da han forelagde sagen, var hun mere end villig til at ofre dem, og en måned efter var klokken på plads igen ved den fordør, som førte ind til folkestuen, og nu med helt nyt ophæng.

Klokken blev brugt indtil 1962, da jeg overtog »Gadegaard«, og den sidste forkarl forsvandt. Så blev den i nogle år brugt til at kalde mig til telefonen, men da vi i 1991 afhændede gården, tog vi klokken med, for fol-

kehold var der ikke mere på gården, og den nye ejer havde telefonen i lommen. Klokken hænger i dag på havesiden af vores hus her i Hurup, og hvis man slår et par slag med den, kan det høres over det meste af byen.

Niels Søndergaard fortsatte sin studehandel og sine rejser til Hamborg, og han hjembragte mange forskellige ting til beboelsen. I 1912 var han også af sted, og da havde han købt to lysekroner og en væglampe, den sidste af massiv messing. Alle var beregnet til elektricitet – vi ved jo, at Thy Højspændingsværk først startede i 1915, men han havde måske tænkt sig at lave et jævnstrømsværk; hans hustrus farbror, Anders Smed, »Nørsgaard« i Helligsø havde jo en sådan. Den ene af lysekronerne er med seks el-pærer og blev hængt op i spisestuen. Den anden, som er med ti lampesteder, blev hængt op i storstuen i 1915, da der kom elektricitet til Helligsø. – De er selvfølgelig alle flyttet med til Hurup.

Niels Søndergaard døde i november 1915. Hans »sygdom og død« er beskrevet i Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred, 1994.

Den i indledningen omtalte Johannes Jacobs blev familien ved med at have kontakt med efter bedstefars død, og Niels Søndergaards døtre besøgte Jacobs i familiens villa i Hamborg. Men så kom krigen, og mor hørte ikke mere til dem før i maj måned i 1946. Da modtog mine forældre følgende brev:

*Hamburg – Othmarschen  
Revenlowstr. 54.*

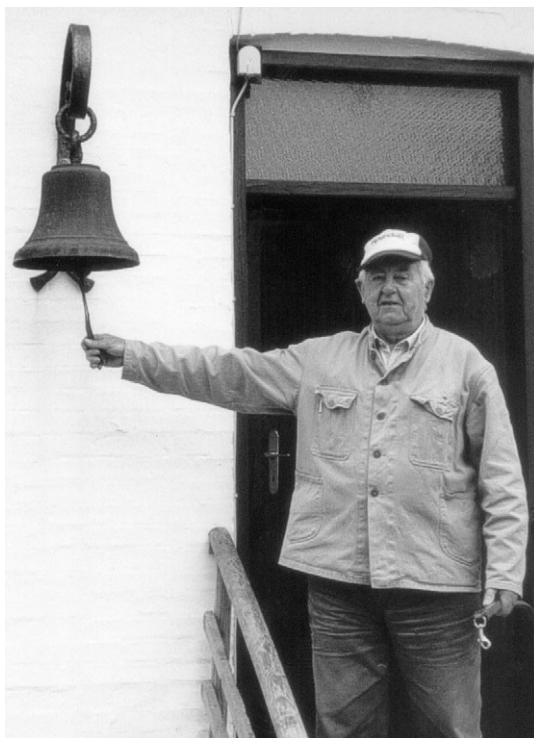
*Til Søndergaards Efterfølger!*

*Kjære Herr!*

*Jeg tænkte, en af N. Søndergaards Börn er Eier af Gadegaard (N. Søndergaard war min største Forretningswen i denne Tid, han send til mig undertiden up til 100 St. Kreaturer pr. Ugen). N. Søndergaard og Hustru er død, men jeg tenke nogen af Deres Börn er levend i Sundhed. Jeg er 92 Aar gammel og min Kone 80, we har wæret i denne forskrækelige Krieg temmelig gesund, men i sidste 2 Aar we ikke gesund, et følge af hunger, we faae sletingen Fettspies. Jeg bede Dem, um De kan send mig en Parsel Butter. Engliske Besætzungsbehörde have siden nogen Dage Parselsendning fra Danmark til Tyskland tillad; jeg will naturligvis gjærne godtgjör as snart as mulig!*

*Med bedste Hilsen  
Deres Johs. Jacobs*

Min far henvendte sig på politistationen i Hurup for at få undersøgt, om der var mulighed for at sende noget til dem. Man mente imidlertid ikke, det kunne lade sig gøre. Samtidig med at mor modtog brevet fra Jacobs,



*Artiklens forfatter med sin elskede gårdklokke.*

havde hendes yngste søster Elisabeth modtaget et lignende brev. Hun var gift med stationsforstanderens søn fra Ydby, cand. theol. Niels P. Hjermind, og de var forstanderpar på skolehjemmet »Holsteinsminde« ved Næstved. Elisabeth Hjermind var den sidste af familien, som havde besøgt Jacobs, og de fik lov til at sende to små pakker, som blev modtaget. Pakkerne var nok ikke af den store næringsværdi, men i det mindste et tegn på, at Søndergaard-familien ikke havde glemt Jacobs.

Johs. Jacobs døde sidst på året i 1946 (født 1854). Jeg kan huske, at min mors konklusion var, at de måtte være frygtelig i nød, når den stolte tysker ville nedværdige sig til at bede om mad, selv om han ville og kunne betale for den.



Weekend of 9-5-853